

Suomalaisten kokemuksia homoseksuaalisuudesta vuonna 2001

LuK-tutkielma
Veera Säynäjäkangas
2549527
Matemaattisten tieteiden tutkimusyksikkö
Oulun yliopisto
Kevät 2020

Sisältö

1 Johdanto	2
2 Aineisto ja menetelmät	3
2.1 Tutkimusasetelma ja -populaatio	3
2.2 Tutkimuskysymykset ja käytetyt muuttujat	3
2.3 Tilastolliset menetelmät	5
3 Tulokset	8
3.1 Taustamuuttujien jakaumat	8
3.2 Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, kokeileeko henkilö suhdetta saman sukupuolen kanssa?	10
3.3 Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, kertooko henkilö muille seksuaalisuudestaan?	12
3.4 Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, miten henkilöön suhtaudutaan?	15
4 Pohdinta	17
Lähdeluettelo	21

1 Johdanto

Vaikka homoseksuaaliset teot eivät ole olleet kriminalisoituja Suomessa enää vuoden 1971 jälkeen, tasa-arvon kehitys seksuaalivähemmistöille on ollut hidasta. Kehotuskielto, eli julkisesti homoseksuaaliseen toimintaan kehottamisen pitäminen rangaistavana tekona, kumottiin vasta 1999. Yleinen syrjintäkielto ja yhdenvertaisuus lain edessä astuivat voimaan uuden perustuslain mukana vuonna 2000, ja vuonna 2001 kiellettiin sukupuoliseen suuntautumiseen liittyvä syrjintä työsopimuslaissa. Eduskunta hyväksyi lakialoitteen saman sukupuolen parisuhteiden virallistamisesta vuonna 2001, ja se astui voimaan vuonna 2002. (SETA, 2019.)

Tutkielmassa käytetty aineisto on "Kysely homoseksuaalisuudesta 2001", joka on teetetty näiden lakimuutosten aikaan. Kyselyn tavoitteena oli selvittää ihmisten käsityksiä ja kokemuksia homoseksuaalisuudesta. Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää sen pohjalta, miten ihmisten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, kokeilevatko ihmiset suhteita saman sukupuolen kanssa, kertovatko he muille seksuaalisesta suuntautumisestaan, ja miten heihin suhtaudutaan heidän suuntautumisensa takia. Aineiston analysoinnissa hyödynnetään tilastollisina menetelminä histogrammeja, pylväskuvioita, ristiintaulukointia, χ^2 -testiä, logistista regressioanalyysiä ja vetosuhdetta. Lopuksi pohditaan, mistä tulokset voisivat johtua.

2 Aineisto ja menetelmät

2.1 Tutkimusasetelma ja -populaatio

Tässä tutkielmassa käytetty aineisto on "Kysely homoseksuaalisuudesta 2001". Kysely on Sanoma Osakeyhtiön Helsingin Sanomien Nyt -liitteeseen tuottama ja sen tarkoituksena on ollut selvittää ihmisten käsityksiä ja kokemuksia homoseksuaalisuudesta. Kyseessä on poikkileikkausaineisto, joka on kerätty 16.08.–30.09.2001 välisenä aikana.

Aineiston keruu toteutettiin verkkokyselynä Helsingin Sanomien Nyt -liitteessä. Siihen on voinut vastata kuka tahansa liitteen lukijoista, joten kyseessä on itsestään muotoutunut näyte. Postitse lähetettyjä paperilomakkeita ei ole huomioitu aineiston kokoamisessa. Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteelliseen tietoaarkistoon julkaistusta aineistosta on poistettu vastaajien kotikunta heidän henkilöllisyytensä suojelemiseksi, mutta noin puolet vastaajista oli kotoisin pääkaupunkiseudulta ja suurin osa loppuista oli muista suurista kaupungeista. Näiden lisäksi vastaukset avokysymyksiin on poistettu, joten jäljelle on jäänyt vastaukset kahteenkymmeneen monivalintakysymykseen.

2.2 Tutkimuskysymykset ja käytetyt muuttujat

Tutkielmassa vastataan kolmeen tutkimuskysymykseen. Ensimmäinen tutkimuskysymys on "Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, kokeileeko henkilö suhdetta saman sukupuolen kanssa?". Vastemuuttujana on käytetty kysymystä "Kuinka pitkälle olet mennyt samaa sukupuolta olevan henkilön kanssa?", johon vastausvaihtoehtoina on ollut:

1. En ole tuntenut mitään seksuaalista sukupuoltani kohtaan.
2. Olen katsellut kuvia.
3. Olen ihastunut.
4. Minulla on ollut fantasioita.
5. Olen flirttaillut.
6. Olen rakastunut.
7. Olen suudellut.
8. Olen harkinnut seksiä, mutta en ole uskaltanut tehdä sitä.

9. Olen valmis rakastelemaan, mutta ei ole tullut tilaisuutta.

10. Olen rakastellut.

Tutkielmaa varten rajoitetaan suhteen kokeilu tilanteisiin, joissa suhde on ollut fyysinen. Tämän seurauksena vastemuuttuja on jaettu luokkiin siten, että vastaukset 7 ja 10 ovat luokassa "On kokeillut" ja loput vastaukset ovat luokassa "Ei ole kokeillut".

Toinen tutkimuskysymys on "Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, kertooko henkilö muille seksuaalisuudestaan?". Vastemuuttujana on käytetty monivalintakysymystä "Ketkä tietävät seksuaalisesta suuntautumisestasi?", johon vastausvaihtoehtoina on ollut:

1. Ystävät
2. Työkaverit
3. Vanhemmat
4. Puoliso/kumppani
5. Sisarukset
6. Lapset
7. Lääkäri/psykiatri
8. Kampaaaja
9. Naapurit
10. Pappi

Vastemuuttuja on luokiteltu siten, että vastaaja joko on kertonut seksuaalisuudestaan jollekin tai ei ole kertonut seksuaalisuudestaan kenellekään. Vastemuuttuja on sitten luokiteltu vielä tarkemmin viiteen eri luokkaan, jotka ovat:

1. Ei ole kertonut kenellekään.
2. On kertonut vain ystävilleen.
3. On kertonut vain jollekin perheenjäsenelle.
4. On kertonut perheelle ja ystäville, mutta ei muille.

5. On kertonut jollekin muulle yhdistelmälle vaihtoehtoja.

Kolmas tutkimuskysymys on "Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, miten henkilöön suhtaudutaan?". Vastemuuttujana on käytetty monivalintakysymystä "Onko ympäristö painostanut sinua seksuaalisen suuntautumisesi takia?", johon vastausvaihtoehtoina on ollut:

1. Minusta on puhuttu paha selän takana.
2. Minulle on vitsailtu ja naljailtu.
3. Minut on hakattu.
4. Minua on syrjitty työpaikalla.

Yksinkertaisuuden vuoksi vastemuuttuja on luokiteltu siten, että vastaaja joko on kokenut tai ei ole kokenut painostusta seksuaalisuutensa takia. Koska vastaukset olivat aineistossa jokainen omana muuttujanaan, ne jaettiin luokkiin siten, että jos henkilö oli valinnut minkä tahansa vastauksista, hän oli kokenut painostusta. Sen sijaan, jos henkilö ei ollut valinnut mitään vastauksista, hän ei ollut kokenut painostusta.

Selittävinä taustamuuttujina tutkimuskysymyksille on käytetty vastaajan ikää, sukupuolta ja seksuaalista suuntautumista.

2.3 Tilastolliset menetelmät

Tutkielmassa on käytetty useita eri tilastollisia menetelmiä aineiston analysoinnissa. Aineiston visualisoinnissa on käytetty graafisina esityksinä histogrammeja, pylväskuvioita ja ristiintaulukointia, ja aineiston analysoinnissa on käytetty logistista regressiota, Pearsonin χ^2 -testiä ja vetosuhdetta. Aineiston ja tulosten kokoamiseen ja analysointiin on käytetty R-ohjelmaa.

Histogrammit kuvaavat rinnakkaisilla palkeilla muuttujan eri luokkien suhteellisia prosentuaalisia osuuksia. Pylväskuviot ovat vastaavia rinnakkaisia palkkeja, mutta ne toimivat paremmin diskreeteille muuttujille. Näiden tarkoituksena on helpottaa ja nopeuttaa tiedon tulkintaa.

Tuloksia on helppo visualisoida ristiintaulukoinnilla, jonka tarkoitus on havainnollistaa muuttujien jakautumista ja niiden välisiä riippuvuuksia. Ristiintaulukoinnissa muodostetaan kahdesta muuttujasta X ja Y taulukko, jossa toisen muuttujan luokat $X_1, \dots, X_k$ muodostavat taulukon rivit ja toisen

muuttujan luokat $Y_1, \dots, Y_l$ muodostavat taulukon sarakkeet. Taulukkoon voidaan merkitä joko solufrekvenssit tai ehdolliset prosenttijakaumat. Tässä tutkielmassa on käytetty ehdollisia prosenttijakaumia siten, että p_{kl} on luokan Y_l prosenttiosuus, kun muuttujan X arvo kuuluu luokkaan X_k . Rivien ja sarakkeiden loppuun voidaan merkitä myös rivin tai sarakkeen prosenttijakaumien summat p_{k+} ja p_{+l} . Tässä tutkielmassa rivien summat p_{k+} ovat aina 100 %, joten niitä ei ilmoiteta. (MOTV, 2004.)

	Y_1	$\dots$	Y_l	Yht.
X_1	p_{11}	$\dots$	p_{1l}	p_{1+}
$\vdots$	$\vdots$	$\ddots$	$\vdots$	$\vdots$
X_k	p_{k1}	$\dots$	p_{kl}	p_{k+}
Yht.	p_{+1}	$\dots$	p_{+l}	1

Tulosten testauksessa on käytetty χ^2 -testiä. χ^2 -testi on tilastollisen merkitsevyyden testi, jolla voidaan tutkia eri muuttujien välistä riippuvuutta. Muotoillaan nollahypoteesi siten, että muuttujat X ja Y oletetaan riippumattomiksi. Nollahypoteesin H_0 ollessa voimassa voidaan valita testisuure, joka noudattaa χ^2 -jakaumaa, ja laskea P-arvo havaintojen ja nollahypoteesin sopusoinnulle. (MOTV, 2004.) Testin arvo ja P-arvo voidaan laskea R-ohjelman funktiolla `chisq.test()`, joka käyttää Pearsonin χ^2 -testiä ja laskee χ^2 -arvon seuraavalla kaavalla:

$$\chi^2 = \sum_{i,j} \frac{(f_{ij} - e_{ij})^2}{e_{ij}}$$

Kaavassa f_{ij} on luokan X_k luokkaan Y_l kuuluvien havaintojen frekvenssi ja e_{ij} on vastaava oletettu frekvenssi, jos X ja Y ovat riippumattomia.

Tutkielmassa aineiston analysointiin on käytetty myös logistista regressioanalyysiä, jossa tutkitaan selittävän muuttujan X vaikutusta selitettävään muuttujaan Y . Selitettävä muuttuja on logistisessa regressiomallissa aina kaksiarvoinen ja saa arvot 0 tai 1. (Läärä & Päckilä, 2019.) Seuraavassa yhtälössä on logistisen regression mallifunktio:

$$\pi(x) = \frac{e^{\beta_0 + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_p x_p}}{1 + e^{\beta_0 + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_p x_p}}$$

Funktiossa $\pi(x)$ on vasteen odotusarvo, x_p on selitettävä muuttuja p ja β_p on estimoitava parametri, joka kuvaa muuttujan x_p kasvun vaikutusta vastemuuttujaan, kun muut muuttujat pysyvät vakioina.

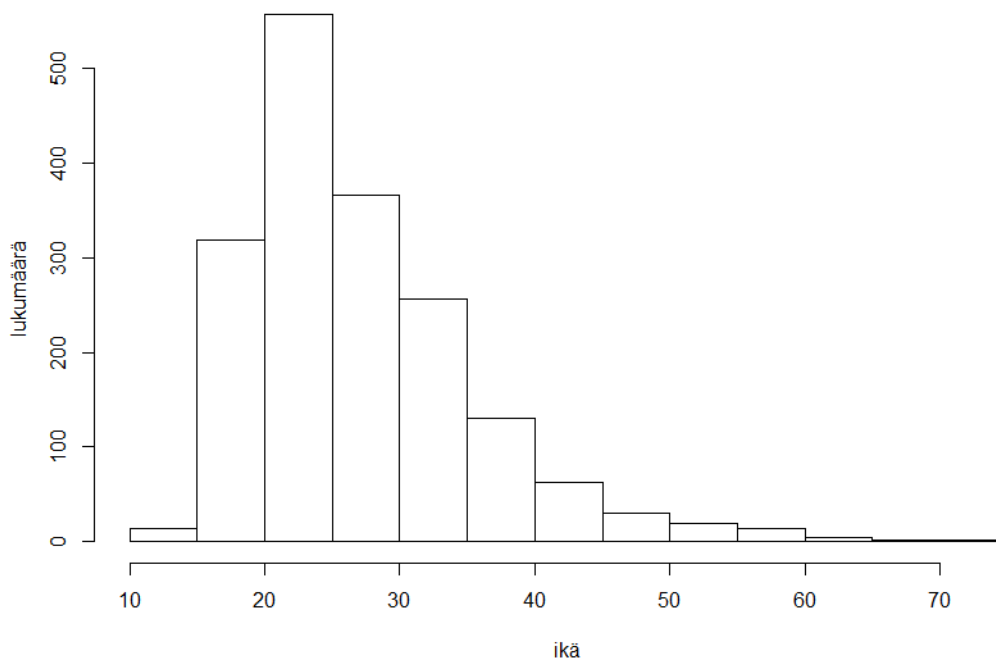
Logistisen regressioanalyysin mallista voidaan laskea estimoitu vetosuhde eli odds ratio (OR), joka kuvaa kahden muuttujan välistä riippuvuutta. Muuttujan X luokista voidaan valita yksi luokka vertailuluokaksi, jonka vetosuhteeksi asetetaan 1. Muita luokkia voidaan nyt vertailla tähän luokkaan. Jos toisen luokan vetosuhde on pienempi kuin 1, tapahtuman $Y = 1$ todennäköisyys luokalle on pienempi kuin vertailuluokalle. Jos taas vetosuhde on suurempi kuin 1, tapahtuman $Y = 1$ todennäköisyys luokalle on vertailuluokkaa suurempi. (Läärä & Päckilä, 2019.) Tämä analyysi voidaan myös toteuttaa R-ohjelmalla.

3 Tulokset

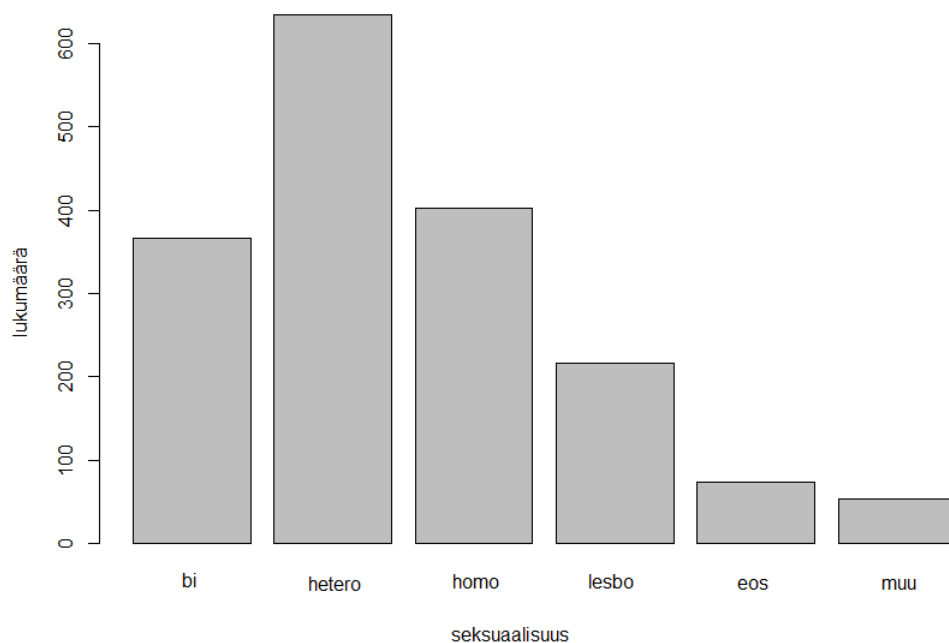
3.1 Taustamuuttujien jakaumat

Taustamuuttujina tutkielmassa käytetään vastaajan ikää, seksuaalista suuntautumista ja sukupuolta. Vastajat olivat iältään 13–73-vuotiaita. Heistä 52,1 % oli 20–30-vuotiaita nuoria. Enemmistö lopuista, noin 30,2 %, on yli 30-vuotiaita ja loput ovat alle 20-vuotiaita. Tarkempi iän jakauma näkyy kuvan 1 histogrammissa. Ikää ei aineistossa luokiteltu valmiiksi, joten tutkielmaa varten se on luokiteltu neljään eri luokkaan: 13–20-vuotiaat, 21–30-vuotiaat, 31–40-vuotiaat ja 41–73-vuotiaat.

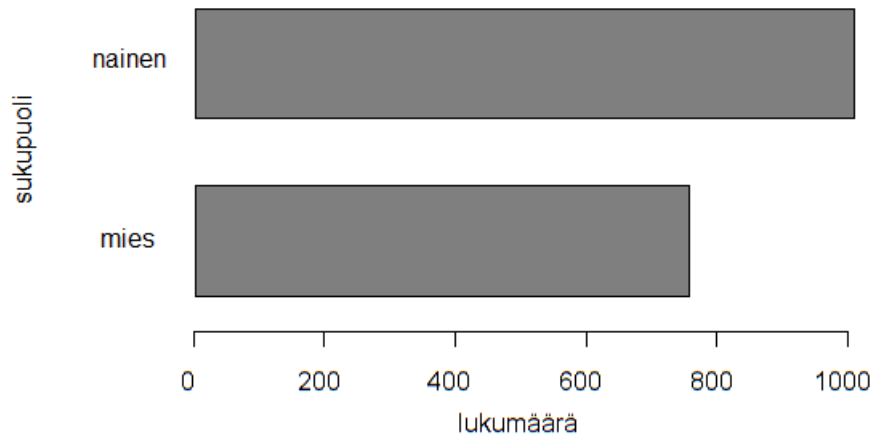
Kuva 1: Iän jakauma havaintoaineistossa.

Seksuaalista suuntautumista kysyttäessä vastausvaihtoehdot ovat olleet bi-seksuaali, heteroseksuaali, homoseksuaali, lesbo, ei osaa sanoa ja muu. Tämän jälkeen on ollut myös avokysymys "Jos muu, niin mikä?". Vastajista enemmistö eli noin 36,3% oli heteroseksuaaleja. Seksuaalisen suuntautumisen jakauma näkyy kuvan 2 pylväskuviossa.

Kuva 2: Seksuaalisen suuntautumisen jakauma havaintoaineistossa.

Kyselyssä sukupuoli oli voinut valita mies tai nainen. Vastaaajista 57,2% oli naisia ja 42,8% oli miehiä, kuten näkyy kuvan 3 pylväskuvioista.

Kuva 3: Sukupuolen jakauma havaintoaineistossa.

3.2 Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, kokeileeko henkilö suhdetta saman sukupuolen kanssa?

Tutkitaan kysymystä "Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, kokeileeko henkilö suhdetta saman sukupuolen kanssa?" logistisen regression ja vetosuhteen avulla. Asetetaan vertailuluokiksi seuraavat: iälle 13–20-vuotiaat, sukupuolelle nainen ja seksuaaliselle suuntautumiselle heteroseksuaalit. Iälle ja sukupuolelle vertailuluokaksi valitaan ensimmäinen luokka, mutta seksuaaliselle suuntautumiselle vaihdetaan ensimmäiseksi luokaksi heteroseksuaalit, sillä tutkielmalle kiinnostavaa on nimenomaan, miten ihmisten kokemukset eroavat niin sanotusta normista eli heteroseksuaalisuudesta.

Taulukosta 1 nähdään, että mitä vanhempi henkilö on, sitä todennäköisemmin hän on kokeillut suhdetta saman sukupuolen kanssa verrattuna nuorimpaan ikäluokkaan. 21–30-vuotiaille vetosuhteen estimaatti on lähellä yhtä ja luottamusväli on tasaisesti yhden molemmilla puolilla, joten he eivät vielä eroa 13–20-vuotiaista. 31–40-vuotiaille luottamusväli on selvästi yhden yläpuolella ja vetosuhteen estimaatti on 1,68, eli on olemassa eroa vertailuluok-

kaan. Taulukosta 1 huomataan myös, että 41–73-vuotiaille on hieman pienempi ero vertailuluokkan kuin 31–40-vuotiaille. Vetosuhteen estimaatti on 1,46 ja vetosuhteen 95 % luottamusväli käy hieman alle yhden, mutta enemmistö luottamusvälistä on silti yhden yläpuolella, joten mahdollista eroa ei voida täysin hylätä.

Ero naisten ja miesten välillä on pieni. Taulukosta 1 nähdään, että miehille vetosuhteen estimaatti suhteessa naisiin on 1,13 ja vaikka luottamusväli on enemmän yhden yläpuolella, noin viidennes siitä on silti yhden alapuolella. Miehet ja naiset kokeilevat suhdetta saman sukupuolen kanssa siis yhtä usein.

Taulukosta 1 huomataan, että muut kuin heterot ovat kokeilleet suhdetta saman sukupuolen kanssa todennäköisemmin kuin heterot. Muiden vaihtoehtojen estimoidut vetosuhteet ovat yli kolmen ja niiden luottamusvälit ovat selvästi yli yhden. Ainut poikkeus on henkilöt, jotka ovat vastanneet en osaa sanoa. Tälle luokalle vetosuhteen estimaatti on 1,58 ja luottamusväli käy hieman yhden alapuolella. Eroa vertailuluokkaan ei voida suoraan hylätä, mutta se on huomattavasti pienempi kuin muilla luokilla.

	P-arvo	$\widehat{OR}$	2.5 %	97.5 %
13–20 -v.		1		
21–30 -v.	0.70	1.05	0.81	1.36
31–40 -v.	0.001	1.68	1.22	2.30
41–73 -v.	0.09	1.46	0.94	2.25
nainen		1		
mies	0.24	1.13	0.92	1.37
hetero		1		
bi	$5.2 \cdot 10^{-20}$	3.71	2.80	4.91
homo	$2.4 \cdot 10^{-35}$	7.20	5.27	9.83
lesbo	$4.2 \cdot 10^{-21}$	6.45	4.38	9.50
eos	0.07	1.58	0.96	2.60
muu	$6.8 \cdot 10^{-5}$	3.62	1.92	6.81

Taulukko 1: Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, kokeileeko henkilö suhdetta saman sukupuolen kanssa? Vetosuhteiden estimaatit, niiden 95 % luottamusvälit ja P-arvot.

3.3 Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, kertooko henkilö muille seksuaalisuudestaan?

Tutkitaan kysymystä "Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, kertooko henkilö muille seksuaalisuudestaan?" logistisen regression ja vetosuhteen avulla. Käytetään samoja vertailuluokkia kuin aiemman kysymyksen analysoinnissa, eli 13–20-vuotiaat iälle, nainen sukupuolelle ja heteroseksuaalit seksuaaliselle suuntautumiselle.

Taulukosta 2 nähdään, että eri ikäluokkien suhde vertailuluokkaan eroaa huomattavasti toisistaan. 21–30-vuotiaat kertovat vertailuluokkaa todennäköisemmin seksuaalisesta suuntautumisestaan muille. Heillä vetosuhteen estimaatti ja luottamusväli ylittävät yhden kokonaan. 31–40-vuotiaille vetosuhteen estimaatti on hieman yli yksi, mutta vetosuhteen luottamusväli on yhden molemmilla puolilla. 41–73-vuotiaille taas vetosuhde on hyvin pieni, 0,57, ja luottamusväli on kokonaan yhden alapuolella. He kertovat siis epätodennäköisemmin muille seksuaalisesta suuntautumisestaan.

Toisin kuin edellisessä kysymyksessä, miesten ja naisten välillä on pieniä eroja siinä, kertovatko he seksuaalisesta suuntautumisestaan muille. Verrattuna naisiin, miehet kertovat muille suuntautumisestaan epätodennäköisemmin. Vetosuhteen estimaatti on alle yksi, mutta luottamusvälin yläraja on tasan yksi, joten on kuitenkin huomioitava, että eroa ei välttämättä ole tai se on hyvin pieni.

Huomataan taulukosta 2, että siinä, kertovatko eri seksuaalisten suuntautumisten edustajat muille seksuaalisuudestaan, on vastaavia eroja eri seksuaalisuuksien välillä kuin siinä, kokeilevatko eri seksuaalisten suuntautumisten edustajat suhdetta saman sukupuolen kanssa. Lähes kaikki seksuaaliset suuntautumiset ovat todennäköisempiä kertomaan seksuaalisuudestaan muille kuin heterot, ja ainut poikkeus ovat henkilöt, jotka eivät osaa sanoa, mikä heidän seksuaalisuutensa on.

Kun tutkitaan tarkemmin, kenelle henkilöt kertovat seksuaalisuudestaan, vastemuuttujan luokkia on liian monta logistisen regression käyttöön. Käytetään tarkempaan analyysiin siis ristiintaulukkoja ja Pearsonin χ^2 -testiä.

	P-arvo	$\widehat{OR}$	2.5 %	97.5 %
13–20 -v.		1		
21–30 -v.	0.02	1.51	1.063	2.15
31–40 -v.	0.34	1.22	0.81	1.83
41–73 -v.	0.02	0.57	0.35	0.93
nainen		1		
mies	0.05	0.76	0.58	1.00
hetero		1		
bi	$4.2 \cdot 10^{-7}$	2.68	1.83	3.93
homo	$6.0 \cdot 10^{-14}$	9.30	5.19	16.6
lesbo	$2.6 \cdot 10^{-8}$	13.1	5.29	32.3
eos	0.90	0.96	0.55	1.69
muu	0.01	3.80	1.35	10.7

Taulukko 2: Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, kertooko henkilö muille seksuaalisuudestaan? Vetosuhteiden estimaatit, niiden 95 % luottamusvälit ja P-arvot.

Taulukosta 3 huomataan ”ei kukaan”-sarakkeelle samanlaiset tulokset kuin logistisessa regressiossa. Kun tutkitaan tarkemmin, kenelle henkilöt kertovat seksuaalisesta suuntautumisestaan, huomataan, että 13–20-vuotiaat kertovat seksuaalisuudestaan muita ikäluokkia enemmän vain ystävilleen (20,1 %), perheelleen (3,3 %) tai molemmille (27,3 %), mutta vähemmän tämän lähipiirin ulkopuolisille henkilöille (32,7 %). Huomattavaa on myös, että iän kasvaessa henkilöt kertovat useammin seksuaalisesta suuntautumisestaan vain perheelleen ja harvemmin sekä perheelle että ystävilleen. Eniten lähipiirin ulkopuolisille seksuaalisesta suuntautumisestaan kertovat 31–40-vuotiaat (62,5 %).

	ei kukaan	vain ystävät	vain perhe	perhe ja ystävät	muu
13–20 -v.	16.5	20.1	3.3	27.3	32.7
21–30 -v.	11.6	9.8	4.2	21.1	53.3
31–40 -v.	14.0	5.2	5.2	13.2	62.5
41–73 -v.	25.8	7.6	7.6	9.1	50.0
Yht.	14.7	10.5	4.4	19.5	50.9

Taulukko 3: Ristiintaulukko siitä, kenelle eri ikäluokkien edustajat kertovat omasta seksuaalisuudestaan (%). Pearsonin χ^2 -testi: $P_{hav} = 2.2 \cdot 10^{-16}$

Taulukosta 4 nähdään, että miesten ja naisten välillä erot ovat pienet erityisesti silloin, kun henkilöt kertovat vain ystäville tai vain perheelleen. Suurimmat erot siinä, kenelle miehet ja naiset kertovat seksuaalisesta suuntautumisestaan, ovat luokissa "vain perhe ja ystävät" ja "muut yhdistelmät". Kun miehet kertovat muille seksuaalisesta suuntautumisestaan, he kertovat siitä todennäköisemmin myös ihmisille lähipiirinsä ulkopuolella (57,9% verrattuna naisten 47,0%), kun taas naiset kertovat useammin sekä perheelle, että ystävilleen (24,7% verrattuna miesten 13,5%), mutta eivät muille.

	ei kukaan	vain ystävät	vain perhe	perhe ja ystävät	muu
nainen	11.9	11.7	4.7	24.7	47.0
mies	15.1	9.3	4.2	13.5	57.9
Yht.	14.7	10.5	4.4	19.5	50.9

Taulukko 4: Ristiintaulukko siitä, kenelle eri sukupuolien edustajat kertovat omasta seksuaalisuudestaan (%). Pearsonin χ^2 -testi: $P_{hav} = 9.9 \cdot 10^{-9}$

Eri seksuaalisten suuntautumisten edustajien välillä on huomattavissa tiettyjä yhtäläisyyksiä ja eroja. Taulukosta 5 nähdään, että heterot (52,7%), homot (69,0%) ja lesbot (67,1%) kertovat seksuaalisesta suuntautumisestaan lähipiirin ulkopuolisille useammin kuin biseksuaalit (31,6%), muut seksuaalisuudet (21,3%) ja he, jotka eivät osaa sanoa seksuaalista suuntautumistaan (26,4%). Biseksuaalit, henkilöt, jotka eivät osaa sanoa seksuaalista suuntautumistaan ja henkilöt, jotka kokevat olevansa seksuaalisuudeltaan jotain muuta kuin annettuja vaihtoehtoja, ovat muiltakin osin keskenään samankaltaisia. He kertovat heteroja, homoja ja lesboja useammin vain ystävilleen tai vain perheelleen, ja heteroja ja homoja useammin sekä perheelle että ystävilleen, mutta eivät muille. Henkilöt, jotka eivät osaa sanoa seksuaalista suuntautumistaan, poikkeavat biseksuaalisista ja muista seksuaalisuuksista pääasiassa sen perusteella, että he jättävät useammin kertomatta seksuaalisuudestaan (24,3%). Huomattavaa on myös, että vaikka lesbot kertovat muutoin hyvin samanlaisille ryhmille kuin heterot ja homot, he kertovat seksuaalisuudestaan useammin sekä perheelle että ystävilleen, mutta eivät muille (22,7%) verrattuna heteroihin (12,1%) ja homoihin (16,9%).

	ei kukaan	vain ystävät	vain perhe	perhe ja ystävät	muu
bi	10.4	17.2	8.4	32.4	31.6
hetero	23.7	7.4	4.1	12.1	52.7
homo	3.2	9.2	1.7	16.9	69.0
lesbo	2.3	5.6	2.3	22.7	67.1
eos	24.3	21.6	6.8	23.0	24.3
muu	7.5	22.6	5.7	37.7	26.4
Yht.	14.7	10.5	4.4	19.5	50.9

Taulukko 5: Ristiintaulukko siitä, kenelle eri seksuaalisuuksien edustajat kertovat omasta seksuaalisuudestaan (%). Pearsonin χ^2 -testi: $P_{hav} = 2.2 \cdot 10^{-16}$

3.4 Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, miten henkilöön suhtaudutaan?

Tutkitaan kysymystä "Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, miten henkilöön suhtaudutaan?" logistisen regression ja vetosuhteen avulla. Käytetään samoja vertailuluokkia kuin aiempien kysymysten analysoinnissa, eli 13–20-vuotiaat iälle, nainen sukupuolelle ja heteroseksuaalit seksuaaliselle suuntautumiselle.

Taulukosta 6 huomataan, että iällä ei ole paljon vaikutusta siihen, kokeeko henkilö painostusta ympäristöstään. Suurin poikkeavuus on 31–40-vuotiailla, joille vetosuhteen estimaatti ja luottamusväli ovat molemmat yli yhden. He kokevat painostusta siis todennäköisemmin. Muille luokille vetosuhteen estimaatti on lähempänä yhtä ja luottamusväli sisältää yhden.

Naisten ja miesten kokemassa painostuksessa on huomattavissa suuri ero. Taulukosta 6 nähdään, että miesten vetosuhteen estimaatti suhteessa naisiin on yli kaksi, ja luottamusvälin alaraja on selvästi yli yhden. Miehet kokevat siis naisia enemmän painostusta ympäristöltään.

Taulukosta 6 voidaan myös nähdä suuria eroja muille kuin heteroille kokea painostusta. Toisin kuin aiemmissa kysymyksissä, nyt myös henkilöt, jotka eivät osaa sanoa seksuaalista suuntautumistaan, poikkeavat vertailuluokaksi asetetuista heteroseksuaaleista. Kaikille luokille vetosuhteen estimaatti on yli kolme ja vetosuhteen luottamusväli on selvästi yhden yläpuolella. Suurin vetosuhde on homoseksuaaleilla, joilla se on 13,1.

	P-arvo	$\widehat{OR}$	2.5 %	97.5 %
13–20 -v.		1		
21–30 -v.	0.30	1.18	0.86	1.62
31–40 -v.	0.0003	1.90	1.34	2.70
41–73 -v.	0.10	1.49	0.92	2.40
nainen		1		
mies	$1.4 \cdot 10^{-12}$	2.24	1.79	2.80
hetero		1		
bi	$3.7 \cdot 10^{-19}$	6.39	4.26	9.60
homo	$2.1 \cdot 10^{-38}$	13.1	8.90	19.4
lesbo	$2.8 \cdot 10^{-24}$	9.58	6.20	14.8
eos	0.0003	3.54	1.78	7.03
muu	$2.0 \cdot 10^{-5}$	4.86	2.35	10.0

Taulukko 6: Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, miten henkilöön suhtaudutaan? Vetosuhteiden estimaatit, niiden 95 % luottamusvälit ja P-arvot.

4 Pohdinta

Tutkielmassa käytetty aineisto on kerätty verkkokyselyllä, joten se on itsessään muotoutunut näyte. Vastajia ei siis ole valittu satunaisilla menetelmillä eikä ole voitu valvoa, vastaako yksi henkilö kyselyyn useita kertoja. Tällä on ollut vaikutuksia siihen, minkälaisia muuttujien jakaumat ovat olleet ja kuinka yleistettävissä tutkielman tulokset ovat. Hyvä esimerkki tästä on jo aiemmin mainittu ja aineistosta poistettu vastaajien kotikunta. Koska kyselystä ilmoitettiin Helsingin Sanomien Nyt -liitteessä, vastaajista suurin osa on kotoisin Helsingin seuduilta ja muista suurista kaupungeista, missä lehdellä on enemmän lukijoita. Tuloksia ei voi siis yleistää kaikille Suomen asukkaille, sillä tietoa esimerkiksi maaseudun asukkaista ei ole tarpeeksi.

Se, että kysely on toteutettu verkkokyselynä, on voinut vaikuttaa myös ikäjakaumaan. Vastajista noin 52,1 % on 20–30-vuotiaita ja yli 50-vuotiaita on hyvin vähän. Vanhemmille ihmisille voi olla luonnollisempaa vastata paperisesti, ja koska paperilomakkeina lähetetyt vastaukset on poistettu aineistosta, vastaajien ikä painottuu nuorempiin henkilöihin. Kuntaliiton (2019) mukaan Suomen väestön ikäjakauma on hyvin tasainen 13–73-vuotiaiden joukossa. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma ei siis noudata Suomen ikäjakaumaa, joten tulokset eivät välttämättä ole yleistettävissä iän osalta.

Seksuaalisen suuntautumisen suhteen vastajista noin 36,3 % on heteroseksuaaleja. Seksuaalivähemmistöistä Suomessa on vaikea löytää tarkkaa tietoa, mutta on arvioitu, että heitä olisi noin 5–15 % (Lehtonen, 2006, s.14). Tämän perusteella heteroseksuaaleja olisi Suomessa 85–95 %, mikä on paljon suurempi osuus kuin kyselyyn vastanneissa. Yksi mahdollinen selitys on se, että kyselyn aihe on houkutelut seksuaalivähemmistöjä vastaamaan kyselyyn. Aihe ei ole välttämättä ollut niin kiinnostava heteroseksuaaleille, joiden elämässä seksuaalivähemmistöt eivät välttämättä ole esillä. Tuloksia voisi olla mahdollista yleistää seksuaalivähemmistöille, mutta ei koko Suomen väestölle.

Vuonna 2001 Suomen väestöstä noin 51,2 % oli naisia (Tilastokeskus, 2020). Sen sijaan kyselyyn vastanneista henkilöistä naisia oli noin 57,2 %. Yksi mahdollinen selitys on, että miehet eivät ole niin innokkaita keskustelemaan seksuaalisesta suuntautumisestaan. Tätä tukee tulokset, jotka on saatu tutkimuskysymykseen "Miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, kertooko henkilö muille seksuaalisuudestaan?", jossa huomataan, että miehet kertovat seksuaalisuudestaan muille vähemmän kuin naiset. Huomattavaa on myös, että kyselyssä ei ollut mahdollisuutta valita sukupuolekseen muuta kuin mies tai nainen, mutta tämä on helppo selittää sillä, että

kysely on vanha.

Kun tutkitaan, miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, kokeileeko henkilö suhdetta saman sukupuolen kanssa, huomataan, että iällä ja seksuaalisuudella on enemmän vaikutusta kuin sukupuolella. Seksuaalisen suuntautumisen vaikutus tutkimuskysymykseen oli aika oletettava. Seksuaalivähemmistöihin kuuluvat henkilöt kokeilevat suhdetta saman sukupuolen kanssa herkemmin, sillä heitä ei välttämättä kiinnosta lainkaan seksuaaliset suhteet vastakkaisen sukupuolen kanssa. Miehillä ja naisilla ei ole juuri eroja siinä, kokeilevatko he fyysistä suhdetta saman sukupuolen kanssa.

Vanhemmat ihmiset sen sijaan kokeilevat suhteita herkemmin kuin nuoremmat ihmiset. Tätä voi selittää ainakin osin sillä, että vanhemmilla ihmisillä on ollut enemmän aikaa ja mahdollisuuksia kokeilla suhteita. Huomattavaa on kuitenkin, että 41–73-vuotiaiden kohdalla ero vertailuluokkaan, eli 13–20-vuotiaisiin, on pienempi, kuin 31–40-vuotiailla. Tähän voi vaikuttaa se, että homoseksuaalisuus on vielä ollut rikos 41–73-vuotiaiden eliniän aikana, mikä voi vaikuttaa ihmisten asenteisiin homoseksuaalisuuteen liittyen.

Kun tutkitaan, miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, kertooko henkilö muille seksuaalisuudestaan, seksuaalisen suuntautumisen osalta tulokset ovat vastaavia kuin ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä. Tämä tulos on oletettavissa, sillä heteroseksuaalisuutta pidetään normina, joten heidän ei oleteta kertovan seksuaalisuudestaan muille, ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvat ovat siis herkempiä kertomaan seksuaalisuudestaan muille. Sukupuolen osalta miehet kertovat seksuaalisesta suuntautumisestaan muille hieman harvemmin kuin naiset. Tähän voisi ehkä vaikuttaa stereotypia, että miehet puhuvat tunteistaan vähemmän kuin naiset. Toinen selittävä tekijä voi löytyä kolmannelta tutkimuskysymyksestä, jossa huomataan, että miehet kokevat enemmän painostusta seksuaalisen suuntautumisensa takia, mikä voi vaikuttaa siihen, että he avautuvat aiheesta vähemmän.

Eri ikäluokille voidaan huomata, että 41–73-vuotiaat kertovat seksuaalisesta suuntautumisestaan muille 13–20-vuotiaita vähemmän, kun muut ikäluokat kertovat yhtä paljon tai enemmän. Tähänkin voi vaikuttaa se, että homoseksuaalisuus on ollut rikos vuoteen 1971 asti. Sen sijaan 21–30-vuotiaat kertovat vertailuluokkaa enemmän muille seksuaalisesta suuntautumisestaan. On mahdollista, että nuorimpaan ikäluokkaan kuuluvat eivät ole vielä varmoja seksuaalisuudestaan tai alkavat vasta miettiä asiaa, kun taas 21–30-vuotiaat ovat jo ehtineet miettiä asiaa.

Erot eri luokkien välillä korostuvat, kun tutkitaan tarkemmin kenelle vastajat ovat kertonut seksuaalisesta suuntautumisestaan. 13–20-vuotiaat, jotka eivät välttämättä ole vielä varmoja seksuaalisuudestaan, kertovat selvästi muita vähemmän lähipiirin ulkopuolisille henkilöille. Mitä vanhempaan ikäluokkaan henkilö kuuluu, sitä useammin hän vaikuttaisi myös valitsevan joko perheen tai ystävät, joille hän kertoo seksuaalisuudestaan. Iän kasvaessa henkilöt nimittäin kertovat harvemmin sekä perheelle että ystävilleen, mutta eivät muille. Tälle ei löydetty ilmeistä selitystä. Vaikka miehet kertovat muille suuntautumisestaan naisia harvemmin, he vaikuttaisivat kertovan siitä muullekin kuin lähipiirille naisia useammin. Kenties miehet, jotka haluavat kertoa muille seksuaalisuudestaan, ovat yleisesti avoimempia seksuaalisuudestaan kuin naiset.

Kun tutkitaan henkilöitä, jotka edustavat eri seksuaalisia suuntautumisia, voidaan huomata yhtäläisyyksiä tiettyjen luokkien kohdalla. Heteroseksuaalit, homoseksuaalit ja lesbot kertovat hyvin samanlaisille henkilöille seksuaalisesta suuntautumisestaan. Biseksuaalit, he, jotka eivät osaa sanoa seksuaalista suuntautumistaan, ja he, jotka kokevat olevansa jotain muuta seksuaalisuutta, kertovat myös hyvin samankaltaisille ryhmille. Kenties tämä johtuu siitä, että heteroseksuaalit, homoseksuaalit ja lesbot ovat yleensä hyväksytympiä kuin biseksuaalit, he, jotka eivät ole varmoja ja muut.

Tutkittaessa, miten ikä, seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli vaikuttavat siihen, miten henkilöön suhtaudutaan, huomataan, että kaikkien selittävien muuttujien osalla on luokkien välisiä eroja. Kuten jo mainittiin, miehet kokevat enemmän painostusta seksuaalisen suuntautumisensa takia kuin naiset. On mahdollista, että tämä liittyy sosiaalisiin normeihin ja oletuksiin, mitä naisten ja miesten välisillä ystävyyksillä on. Kaksi naista, jotka pitävät toisiaan kädestä herättää mahdollisesti vähemmän huomiota, kuin kaksi käsikkäin kävelevää miestä. Lisäksi naiset saavat vähemmän huomautuksia käyttäytyessään perinteisen miehekkäästi kuin miehet, jotka käyttäytyvät perinteisen naisellisesti. On siis mahdollista, että miehet, jotka kuuluvat seksuaalivähemmistöihin, ovat helpommin huomattavissa.

Ikäluokkien osalta 31–40-vuotiaat ovat ainoita, jotka poikkeavat huomattavasti vertailuluokasta. Kun otetaan huomioon, että he ovat muita ikäluokkia herkempiä kertomaan seksuaalisesta suuntautumisestaan lähipiirin ulkopuolisille, voidaan olettaa, että he saavat suuntautumisestaan myös enemmän huomiota. Seksuaalisen suuntautumisen suhteen tulokset ovat samanlaiset, kuin aiemmilla tutkimuskysymyksillä. Muut kuin heteroseksuaalit kokevat

enemmän painostusta seksuaalisen suuntautumisensa takia, sillä he eivät kuulu normiin.

Lähdeluettelo

- [1] Kuntaliitto. (2019). Väestörakenne. Lainattu: 03.07.2020, saatavilla: <https://www.kuntaliitto.fi/tilastot-ja-julkaisut/kuntakuvaajat/vaesto>
- [2] Lehtonen, J. (2006). *Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt Suomen kunnissa*. Helsinki: Työministeriö
- [3] Läärä, E. ja Päckilä, J. (2019). Johdatus regressio- ja varianssianalyysiin -luentomoniste. Oulun yliopisto.
- [4] MOTV. (2004). Ristiintaulukointi. Lainattu: 08.06.2020, saatavilla: <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/ristiintaulukointi/ristiintaulukointi.html>
- [5] Rätty, Reetta (Helsingin Sanomat): Kysely homoseksuaalisuudesta 2001 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 3.0 (2018-07-12). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [jakaja]. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD1253>
- [6] SETA ry. (2019). Sateenkaarihistoria Suomessa. Lainattu: 08.06.2020, saatavilla: <https://seta.fi/ihmisoikeudet/sateenkaarihistoria-suomessa/>
- [7] Tilastokeskus. (2020). Väestö. Lainattu: 03.07.2020, saatavilla: https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html